

ФОРМИ ВИРАЖЕННЯ СПІВЧУТТЯ В НІМЕЦЬКОМОВНИХ ІНТЕРНЕТ-КОМЕНТАРЯХ

FORMS OF SYMPATHY EXPRESSION IN GERMAN-LANGUAGE INTERNET COMMENTS

Бледнова О.Г.,

*orcid.org/0000-0003-3910-095X**старший викладач кафедри романо-германської філології**Луганського національного університету імені Тараса Шевченка*

Склярова І.В.,

*orcid.org/0000-0002-7651-3887**викладач кафедри романо-германської філології**Луганського національного університету імені Тараса Шевченка*

Стаття присвячена формам вираження співчуття в німецькомовних інтернет-коментарях та необхідності поглибити і систематизувати дані про особливості використання мовних засобів вираження співчуття в рамках німецькомовної Інтернет-комунікації. Однією з емоцій, що представляє інтерес для дослідження, є співчуття. Співчуття як демонстрація вміння співпереживати має велике значення в комунікації, так як дозволяє встановити і підтримувати емоційний контакт між мовцями. Співчуття відіграє важливу роль не тільки в міжособистісному, неофіційному взаємодії, але і в офіційній комунікації, що робить вміння адекватно користуватися мовними засобами його вираження особливо важливим для успішності комунікативного акту.

Завданням статті є виділити мовні засоби, спрямовані на вираження співчуття в німецькій мові під час здійснення комунікативного акту в Інтернет-коментарях та виокремити групи висловлювань, що виражають співчуття, за своїм смисловим змістом в певні категорії, а саме: агресивні висловлювання на адресу злочинця або інших учасників комунікації; прямий вираз співчуття; оцінні судження про ситуацію в цілому; вказівка на почуття жертви і родичів; вираження власних почуттів; особистий досвід коментаторів; спогади про жертви; побажання усіх благ; невербальне вираження своєї емоційної реакції. В статті систематизуються спрямованість співчуття та доводиться, що воно може виражатися у формі агресії на адресу злочинця та інших учасників комунікації в негативній формі (агресивні висловлювання на адресу злочинця або інших учасників комунікації, негативна оцінка ситуації, вказівка на почуття жертви і родичів, вираження власних негативних почуттів), а також у позитивній формі (прямий вираз співчуття і співчуття, позитивна оцінка ситуації, особистий досвід коментаторів, спогади про жертви). Комуніканти можуть використовувати коментар як для вираження своїх почуттів, так і для переконання співрозмовників або як елемент соціального ритуалу. Для вираження своїх емоцій комуніканти вдаються до різних мовних засобів, які можуть бути типовими як для певної категорії коментарів, так і для цілого ряду категорій.

Ключові слова: співчуття, Інтернет-комунікація, емоція, комунікативний акт, мовні засоби, агресія.

The article is devoted to the forms of sympathy expression in German-language online comments and to the necessity of deepening and systematizing knowledge about the use of linguistic means of expressing sympathy within German-language Internet communication. One of the emotions that attracts particular scholarly interest is sympathy. As a demonstration of the ability to empathize, sympathy plays a significant role in communication, as it enables establishing and maintaining emotional contact between speakers. Sympathy is important not only in interpersonal, informal interaction but also in formal communication, which makes the ability to use appropriate linguistic means of expressing it especially relevant for the success of a communicative act.

The aim of the article is to identify linguistic means directed at expressing sympathy in German during communicative acts in online comments and to classify utterances expressing sympathy into semantic categories, namely: aggressive statements directed at the perpetrator or other participants of communication; direct expressions of sympathy; evaluative judgments about the situation as a whole; references to the feelings of the victim and relatives; expressions of one's own emotions; personal experiences of commentators; memories of the victims; wishes of well-being; and non-verbal indications of emotional reaction. The article systematizes the orientations of sympathy and demonstrates that it can be expressed both in a negative form (aggressive remarks against the perpetrator or other participants of communication, negative evaluation of the situation, references to the feelings of the victim and relatives, expression of one's own negative emotions) and in a positive form (direct expression of sympathy, positive evaluation of the situation, personal experiences of commentators, memories of victims). Communicators may use comments both to express their own feelings and to persuade interlocutors or to perform a social ritual. To convey their emotions, communicators resort to various linguistic means, which may be typical either of a certain category of comments or of several categories at once.

Key words: sympathy, Internet communication, emotion, communicative act, linguistic means, aggression.

Інтернет розширює комунікативні можливості людей незалежно від їх соціального статусу та країни проживання, тому мова Інтернет-

спілкування починає відігравати важливу роль у житті сучасної людини. Різні аспекти Інтернет-комунікації викликають інтерес лінгвістів, проте

особливої уваги заслуговує взаємодія емоційної сфери людини з сучасними технологіями. Для людей властиво отримувати та демонструвати емоційний відгук на певну інформацію, тому важливим елементом комунікації є вміння доступно виражати емоції, а також правильно сприймати комунікативний намір співрозмовника під час вербального вираження ним своїх емоцій. З цього випливає, що для успішної комунікації користувачі повинні вміти грамотно використовувати лексико-стилістичні та граматичні мовні засоби, призначені для вираження емоцій під час здійснення комунікативного акту.

Однією з емоцій, що представляє інтерес для дослідження, є співчуття. Співчуття як демонстрація вміння співпереживати має велике значення в комунікації, так як дозволяє встановити і підтримувати емоційний контакт між мовцями. Співчуття відіграє важливу роль не тільки в міжособистісному, неофіційному взаємодії, але і в офіційній комунікації, що робить вміння адекватно користуватися мовними засобами його вираження особливо важливим для успішності комунікативного акту.

Дана стаття викликана необхідністю поглибити і систематизувати дані про особливості використання мовних засобів вираження співчуття в рамках німецькомовної інтернет-комунікації.

Емоційна складова мови неодноразово досліджувалася лінгвістами (Н.Д. Борисенко, О.П. Воробйова, Д. Фергюсон), однак поява нових способів комунікації, наприклад, комунікації за допомогою Інтернету, призвело до модернізації мовних засобів вираження емоцій і появи ряду особливостей їх використання.

Завданням статті є виділити мовні засоби, спрямовані на вираження співчуття в німецькій мові.

Різноманіття тем, які може зачіпати стаття в онлайн-газеті, авторський пост або відеоролик породжує різноманіття форм вираження інтернет-користувачем своїх емоцій при коментуванні. Оскільки всі платформи (онлайн-газети Zeit Online та Der Tagesspiegel, відеохостінг YouTube та соціальні мережі Twitter і Facebook), що брали участь у дослідженні, дозволяють своїм користувачам не тільки залишати коментарі до вихідної публікації, але і відповідати на конкретне висловлювання іншого коментаря, за цілями більшість співчутливих висловлювань підрозділяється на висловлення своєї думки з приводу описаної в статті ситуації і підтримку дискусії з іншими авторами коментарів. Дане технологічне рішення надає користувачам можливість не тільки висловлювати свою емоційну реакцію на події, описані

в статті або представлені у відеоролику, але і вести повноцінний полілог з іншими користувачами.

Спираючись на роботу Д. Фергюсона [9], коментарі, що виражають співчуття, були згруповані за своїм смисловим змістом в наступні категорії:

- агресивні висловлювання на адресу злочинця або інших учасників комунікації;
- прямий вираз співчуття, співчуття;
- оцінні судження про ситуацію в цілому;
- вказівка на почуття жертви і родичів;
- вираження власних почуттів;
- особистий досвід коментаторів;
- спогади про жертви;
- побажання усіх благ;
- невербальне вираження своєї емоційної реакції.

Найбільш поширеною реакцією коментарів є висловлювання оціночного судження про ситуацію в цілому. Також популярними реакціями є агресивні висловлювання на адресу злочинців або ж інших учасників комунікації, що здійснюють якесь нестичне, з точки зору коментаря, дію (неправильно підбирають слова, що дозволяють собі розмови на абстрактні теми під публікацією, звинувачують жертву та ін.); прямий вираз співчуття і співчуття, побажання усього найкращого жертві (якщо вона жива) або родичам потерпілого. Рідше зустрічаються коментарі, в яких автор згадує свої почуття, почуття постраждалих або ділиться своїм особистим досвідом по схожій з обговорюваною темою, спогадами про жертву, а також коментарі, що складаються виключно з невербального прояву емоцій (емотиконів, стікерів, gif-анімації або картинок), котрі було важко віднести до тієї чи іншої категорії співчуття через відсутність вербальної частини повідомлення. У окремих випадках автори коментарів висловлювали свої почуття незвичайними способами, наприклад за допомогою публікації вірша, цитат з творчості померлого, дякували йому або прощалися з ним. Коментар може належати як до однієї, так і до двох і більше тематичних категорій, а також містити більш ніж один вербальний засіб вираження співчуття.

Коментарі можна розділити по емоційному забарвленню на позитивні і негативні [2, с.74]. Негативні коментарі спрямовані на вираження агресії по відношенню до злочинця, посоромити співрозмовників за неприйнятну реакцію, негативну оцінку події. В наведеному нижче прикладі авторобурюється жорстоким поведінням зтваринам і висловлює свою агресію на адресу злочинця за допомогою дисфемізму *Mistkerl / паршивець: So ein Mistkerl puhhh / Що за паршивець, уфффф.*

Коментарі з позитивним забарвленням містять спогади про жертву або прямий вираз співчуття, наприклад даний коментар до статті про теракти:

Ich bin mir bewusst, dass das niemandem helfen wird, dennoch: Mein Beileid, sehr aufrichtig! / Я знаю, що це нікому не допоможе, але все ж: Мої співчуття, дуже щиро! В даному коментарі відсутня агресія по відношенню до злочинця або ситуації, автор не використовує слова з негативним забарвленням для опису ситуації, проте застосовує кліше *mein Beileid* / мої співчуття для того, щоб висловити свою небайдужість до ситуації, що сталася, а також підкреслити щирість своєї печалі з приводу чужого горя за допомогою інтенсифікатора *sehr* / дуже.

Інші категорії коментарів можуть бути віднесені як до негативних, так і до позитивних залежно від мовних засобів, які вони використовують. Вищеназвані категорії коментарів виявляють деякі особливості їх застосування. Так, агресивні висловлювання на адресу злочинця або інших учасників комунікації спрямовані на те, щоб продемонструвати недозволеність подібної поведінки по відношенню до жертви, несхвалення злочинних дій з боку соціуму. Дана категорія висловлювань може бути використана як реакція на інформацію з основної статті/відеоролика, а також бути аргументом у полеміці з іншими комунікантами.

Розглядаючи засоби мовної агресії відзначимо, що прояв вербальної агресії свідчить про мету адресанта зайняти домінуючу позицію над адресатом агресії. Автори називають використання питальних пропозицій в їх вторинній функції експресивного впливу на співрозмовника. Комунікант може перетворювати свою тезу в питання, маючи при цьому мету не упевнитися в істинності свого висловлювання, а спонукати співрозмовника погодитися зі своєю точкою зору. Також комунікант може задавати зустрічні питання, щоб привести бесіду в потрібне йому напрям (захопити комунікативне лідерство).

Дерогативи – слова, що виражають негативну оцінку, – використовуються, щоб впливати на адресата і викликати у нього негативні емоції. Лексичні одиниці, використовувані комунікантами у висловлюванні, можуть як спочатку нести в собі елементи дерогативної оцінки, так і бути багатозначними, що володіють емоційним забарвленням тільки в своєму переносному значенні [4, с. 5].

Відображення своєї неприязні до злочинців та їх дій автори коментарів часто проявляють за допомогою використання різних пейоративів при характеристиці самих злочинців або їх дій.

Так, наприклад, висловлювання можуть містити позначення злочинців за допомогою дисфемізмів: *Hoffentlich hat man das Schwein zur Rechenschaft gezogen* / Сподіваюся, свиню притягнули до відповідальності. В даному випадку дисфемізм *das Schwein*, що характеризує злочинця, покликаний дегуманізувати його, охарактеризувати як тварину, неповноцінного члена суспільства, що здійснює неприпустимі для суспільства вчинки.

Модерація виключає можливість використання оцінної лексики в коментарях до статей в онлайн-газетах *Zeit Online* і *Der Tagesspiegel*, однак коментарі на відеохостингу *YouTube*, а також у соціальних мережах *Facebook* і *Twitter* модеруються власником акаунта, від якого викладена обговорювана публікація, тому на даній платформі можуть зустрічатися грубі вирази і образи [6].

Агресія може проявлятися також у згоді з покаранням, яке призначили злочинцеві, або в припущенні про те, як слід його покарати. У такому випадку жорсткість по відношенню до злочинців є своєрідним способом співчуття постраждалим. Оскільки даний вид коментаря зазвичай є відповіддю на інше висловлювання, що містить неприйнятну для автора позицію, в коментарі використовуються стійкі конструкції, покликані акцентувати увагу на вираженні автором своєї думки, такі як *ich finde es* / я знаходжу це, *meines Erachtens* / на мій погляд, *in meinen Augen* / в моїх очах, наприклад: *Lebenslang ist meines Erachtens absolute angemessen* / На мій погляд, довічне абсолютно доречно.

Однак зустрічаються і безапеляційні твердження, в яких автор не акцентує увагу на тому, що сказане є суто його точкою зору: *Kein Mitleid wegen der hohen Strafe* <... > / Ніякого жалю з приводу суворого покарання <... >. В даному випадку вираз є безособовим, автор не позначає, хто не повинен відчувати жаль, припускаючи, що будь-яка людина повинна дотримуватися такої позиції. Так як будь-яка з приймаючих участь в дослідженні платформ технічно дозволяє не тільки написати повідомлення до основної публікації, але і відповісти на конкретний вже опублікований коментар, у користувачів є можливість вказати іншому учаснику комунікації, що висловлювання не відповідає загальноприйнятним нормам поведінки, за допомогою критики. Подібні дії з боку коментаря мають на меті неявний вплив на позицію критикованого автора, прихований заклик до прояву почуттів, суспільно прийнятих у контексті вихідної публікації. У таких коментарях автор може використовувати розмовну та експресивну лексику для емоційного забарвлення

свого висловлювання: *Ist es wirklich nötig, mitten in diese Kommentare Ihre Sprechblasen zu knäulen? Hier haben Menschen ihr Zuhause oder schlimmer noch Familienmitglieder verloren.* / Вам дійсно необхідно пустословити серед цих коментарів? Тут люди втратили будинок або, ще гірше, членів сім'ї. Оскільки слово «Sprechblase» крім свого прямого значення (вихідна в формі еліпса лінія з рота героя коміксу, обрамляє висловлювання), має також розмовне значення нічого не маюче клішоване повторюване висловлювання [10]. Застосування образного розмовного виразу *Sprechblasen knäulen* обумовлено необхідністю позначити відсутність цінності слів попереднього коментатора в контексті даної інтернет-статті.

Для розглянутої групи коментарів характерна спрямованість на конкретного співрозмовника з можливістю тут же отримати зворотний зв'язок. Зустрічається використання експресивної лексики для вираження свого ставлення до трагічних подій. Наприклад, стійкий вислів *in die Luft fliegen* («злетіти на повітря») має стилістичне забарвлення, на відміну від стилістично нейтрального «вибухнути»: *Christliche Kirche in Ägypten ist in die Luft geflogen, mit Toten und Verletzten...! .../ Християнська церква в Єгипті злетіла на повітря, із загиблими і пораненими...!*

Вказівка на почуття жертви і родичів як категорія коментарів покликана викликати співчуття у інших комунікантів, вказати на неприйнятність ситуації, в яку потрапила жертва. В рамках цієї категорії автори використовують мовні засоби, що дозволяють акцентувати увагу на стражданнях жертви: інтенсифікатори, стійкі вирази, метафори, епітети, засоби художньої виразності, лексику розмовного і піднесеного стилю. Наприклад, в наступному коментарі автором використовується епітет, що підкреслює нелюдяність вчиненого над жертвою вчинку (*bestialische Vergewaltung* / звіряче зґвалтування), а також в переносному, типовому для у розмовній мові значенні використовується слово *landen* (у розмовному варіанті слово означає «опинитися в місці, де не хотів бути»): *Für manche Menschen ist das Leben nach einer bestialischen Vergewaltigung vorbei. Sie bringen sich um oder werden psychisch krank und landen in der Psychiatrie.* / Для багатьох людей життя після звірячого зґвалтування скінчене. Вони закінчують життя самогубством або стають психічно хворими і опиняються в психіатричній клініці.

Оскільки автори висловлювання не обмежені однією тематикою, зустрічаються також коментарі, що поєднують в собі кілька тематичних категорій, наприклад вказівку на почуття жертви і одно-

часно агресію щодо злочинця: *Falsch! Lebenslang ist absolut gerecht und wissen Sie auch warum? Das Opfer hat ja auch einen lebenslang anhaltenden Schaden erlitten.* / Неврно! Довічно – абсолютно справедливо, і знаєте чому? Тому що жертві завдано шкоди, від якої вона буде страждати все життя. Даний приклад є відповіддю на висловлювання іншого коментаря про те, що довічне ув'язнення є занадто суворою мірою покарання для гвалтівників. Автор коментаря посилається на почуття жертви для того, щоб викликати в інших учасниках комунікації співчуття і тим самим змінити їх позицію по відношенню до злочинців.

Непрямим закликом до співчуття може виступати висловлювання, в якому автор пропонує своєму співрозмовнику поставити себе на місце жертви і використовує для цього навідні питання. У нижченаведеному коментарі автор намагається переконати іншого учасника комунікації в довічного ув'язнення для насильників, яке той вважає занадто суворою карою, порівнюючи пережиті жертвою події з тортурами, які гіпотетично може пережити автор попереднього повідомлення: *Ich trenne Ihnen Arme und Beine ab, brenne Ihnen die Augen heraus und schneide Ihnen Zunge und Ohren ab. Lebenslange Haft ist unverhältnismäßig, da ich diese Folter mit chirurgischer Präzision und desinfiziertem Besteck durchgeführt habe und Sie überleben ? / Я відріжу Вам руки і ноги, випалю Вам очі і виріжу Ваші язик і вуха. Чи буде довічне ув'язнення несправедливим, якщо ці тортури були проведені з хірургічної точністю і стерильним інструментом, і Ви вижили?* Цей коментар може розглядатися як завуальована погроза незважаючи на те, що коментар вдається до використання ввічливого займенника *Sie*, так як в ньому описуються досить жорстокі сцени гіпотетичного насильства над попереднім автором.

Прямий вираз співчуття здійснюється за допомогою кліше, що містять слова *Mitleid* / співчуття, *Mitgefühl* / співчуття і *Beileid* / співчуття: *Die Videos sind schrecklich! Alle sehen erschrocken aus. Mein Mitgefühl an die Betroffenen.* / Відео жахливі! Всі виглядають переляканими. Моє співчуття постраждалим. Ця категорія висловлювань також є найбільш клішованою, оскільки співчуття використовується комунікантами не тільки для вираження своїх емоцій, але також має фатальну функцію і відіграє важливу роль у міжособистісній комунікації.

Окремою категорією є вираження власних почуттів. В висловлюваннях цієї категорії автори найчастіше вказують на свої емоційні реакції на новину, використовуючи різні форми займенники

ich / я: Mir kommen die Traenen. / У мене сльози навертаються на очі. Категорія спогаду про жертву специфічна, так як передбачає безпосереднє знайомство коментатора з жертвою і висловлює особистий відгук комуніканта на подію. Коментарі даної групи найчастіше супроводжують статті про смерть відомих людей, так як автор коментаря часто відчуває емоційний зв'язок з померлим через його творчість. Коментатори зазвичай в довільній манері вказують на те, як вплинув покійний на їхнє життя, описують його з використанням слів, що дають позитивну оцінку, висловлюють подяку, звернену часто особисто до покійного, і цитують його найбільш запам'яталися висловлювання: *Das ist in der Tat ein interessantes Leben und ein schätzenswerter Mann gewesen.* / *Це дійсно були цікаве життя і гідна людина.* Ця категорія тісно переплітається з категорією особистого досвіду автора коментаря. Коментарі цієї групи є найбільш нечисленні, однак можуть бути залишені під статтями будь-якої тематики. Автори таких коментарів висловлюють підтримку жертвам або їхнім родичам, які гіпотетично можуть прочитати дане висловлювання, ділячись своїми переживаннями і демонструючи те, що подібну трагедію можна пережити.

Окрему увагу слід приділити коментарям, що складаються виключно з невербальних засобів. Коментарі цієї категорії не можна однозначно класифікувати в будь-яку іншу категорію спів-

чуття зважаючи не завжди очевидність комунікативного наміру перших. Однак слід зазначити існування такої категорії і її досить широке поширення на платформах, де від користувача не потрібно вести словесну дискусію, і він може собі дозволити короткий і експресивний вираз за допомогою емоції. Використання графічних знаків для вираження емоцій або в якості доповнення до мовного вираження емоцій є специфікою мови Інтернету як перехідної сходинки між розмовною і письмовою мовою.

З наведеної вище систематизації спрямованості співчуття доведено, що воно може виражатися у формі агресії на адресу злочинця та інших учасників комунікації негативній формі (агресивні висловлювання на адресу злочинця або інших учасників комунікації, негативна оцінка ситуації, вказівка на почуття жертви і родичів, вираження власних негативних почуттів), а також у позитивній формі (прямий вираз співчуття і співчуття, позитивна оцінка ситуації, особистий досвід коментаторів, спогади про жертви).

Комуніканти можуть використовувати коментар як для вираження своїх почуттів, так і для переконання співрозмовників або як елемент соціального ритуалу (фатальна функція). Для вираження своїх емоцій комуніканти вдаються до різних мовних засобів, які можуть бути типовими як для певної категорії коментарів, так і для цілого ряду категорій.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Борисенко Н. Д. Висловлення жалю та співчуття в персональному мовленні британської драми : комунікативно- прагматичний аспект : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філ. наук. Житомир, 2011. 4 с.
2. Воробйова О. П. Ідея резонансу в лінгвістичних дослідженнях. Мова. Людина. Світ: До 70-річчя професора М. П. Кочергана: [зб. наук. статей]. К.: Видавничий центр КНЛУ, 2006. С. 72–85.
3. Дорда С. В. Зіставлення мовних засобів вираження жалю в українській та англійській мовах. Проблеми зіставленої семантики: Доповіді та повідомлення Міжнародної наукової конференції з проблем зіставної семантики. Київ, 2000. С. 143–145.
4. Єсіпович К. П. Феномен когнітивного картування в сучасній лінгвістичній парадигмі : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філос. наук. Київський національний лінгвістичний університет. 5 с.
5. Ковалевська Т. Ю. Моделювання емпатії в сучасній українській мові: дис. доктора філол. наук: 10.02.04. Одеськ. нац. ун-т ім. І. І. Мечникова. Одеса, 2002. 439 с.
6. Словник з медіа грамотності. URL : <https://filter.mkp.gov.ua/wp-content/uploads/2022/10/slovnnyk.pdf> (дата звернення: 03.11.2024).
7. Термінологічний словник. URL : http://megalib.com.ua/content/8848_Terminologichnii_slovnnyk.html (дата звернення: 10.10.2023).
8. Тлумачний словник. URL : <https://slovnnyk.ua/index.php?swrd=%D0%BC%D0%B5%D0%BC> (дата звернення: 02.12.2024).
9. Vergüson D. Computervermittelte Kommunikation unter kulturellen und sprachwissenschaftlichen Aspekten: Eine Untersuchung am Beispiel von deutschen und französischen Newsgroups. URL : <https://books.google.ru/books?id=WblcDAAQBAJ&printsec=frontcover&dq=inauthor:%22Carmen+G%C3%B6rl%22&hl=ru&sa=X&ved=0ahUKewiQolCotLDkAhVxhoxKHaiSAX4Q6AEIKDAA#v=onepage&q&f=false> (дата звернення: 02.06.2024).
10. Duden Online. URL : <https://www.duden.de/> (дата звернення: 15.06.2025).

Дата першого надходження рукопису до видання: 29.09.2025
 Дата прийнятого до друку рукопису після рецензування: 30.10.2025
 Дата публікації: 28.11.2025